

ДОНЧО ЦОНЧЕВ
ЛИМОН

chitanka.info

Пред Първи май го купих от пазара за седем лева. Той беше тригодишен, висок един лакът. Нежен и елегантен над песъчливата пръст, в голяма консервна кутия. Попитах продавача как определя, че този струва седем лева, а онзи осем.

— По пъпките — каза ми той и ги посочи. — И вземи това листче, да знаеш как да го гледаш.

От това листче започна една дълга история, чийто естествен завършек донесе тези дни Дядо Коледа. В него пишеше да сменя веднага съда с по-голям и да добавя нова пръст в съответно разнопочвено съотношение. Два дена се занимавах с това. Пишеше още да го поливам „само когато е нужно“ — сто души питах как мога да разбера кога на лимона му се допива вода.

— Той сам ще се обади — каза съседката Койка.

— Ще ми подсвирне ли? — бях се засмял.

— Ще започне да свива листата си. Щом видиш, че свива листата, поливай.

— Чаша — чаша и половина — каза баба Мария, която премиташе двора наблизко. — Не повече.

— Не много студена — чух гласа на баба Ленка от балкона.

— Един момент — казах, — аз да запиша всичко това. Докато се върна с молив и лист, кака Донка се бе спряла с две огромни мрежи в ръце, да ме попита с какво го торя.

— С нищо — рекох. — В указанието не пише за тора.

Кака Донка остави едната мрежа на тревата и ме чумоса с ръка.

— Че това е най-важното бе, адаш.

— Птичи тор, птичи тор — каза съседката Койка. — Той обича птичи тор.

— И желязо — обади се Атанаско, който си миеше колата по анцуг.

— Един момент! — извиках, пишейки бързо. — Какво желязо?

— Железен сулфат — каза Атанаско авторитетно.

— Сачикабрус — обясни баба Мара.

„Са-чик-аб-рус“ — записвах аз с нервно удоволствие, като едновременно ги попитах:

— Колко?

— Кое?

— Железният сулфат.

— Една щипка.

— На колко време? Пак ли той ще ми се обади, когато му се прииска сачикабрус?

— Е... — каза съседката Койка.

— Когато го ториш бе — каза баба Ленка от балкона.

— А кога да го торя?

— Когато трябва — каза тя, гледайки ме учудено.

— Аз съм чувала, че му слагат малко бира — каза каква Донка, като вдигна мрежата от земята да си тръгва.

— Къде?

— Ами в пръстта, къде? Поливат го с малко бирица и лимоните стават много едри. Гледах аз...

— Нашенска или вносна обича? — попитах.

— Смей се ти, ама аз гледах у бай Жико, като му слагаха бира.

„Би-ри-ца“ — записвах аз и си мислех как, след като намеря железния сулфат, ще купя няколко бутилки „Радебергер“. Като е, да е. А покрай него да има и за мене една чаша.

— Добре, че не обича уиски — рекох. — Иначе плодовете му щяха да ми излязат по сто лева парчето.

— Абе знаеш ли го какво обича и какво не обича — каза Атанаско с интонация на мъдрец. — Някои вървят, някои — не.

— То като всяка една работа — рекох.

И после се качих да напечатам на пишещата машина всичко това, докато съветниците долу продължаваха да разискват, да спорят (накрая се скараха яко) около моето нежно и елегантно растение.

Не купих никакъв сачикабрус (шайбата след празниците ме завъртя отново), бирите изсипвах цяло лято не в пръстта на лимона, а както обикновено, в устата си — той не беше се разсърдил особено за това, напротив, порасна, завърза и ето го сега, в зимните празници, със своите зелени и жълти плодове, като една малка елха.

— Татко, ние пак си имаме две елхи — каза едното от децата, мислейки точно това и явно дочуло неподходящо мрачния разговор между мене и майка му в тези празнични дни.

— Да — казах, — добре, иди сега да си играеш долу, я виж какво хубаво време.

За да можем да продължим нашия разговор, който освен мрачен беше и неизбежен. Аз трябваше да ѝ обясня, че в днешно време да

строиш къща е подвиг. Тя мене (приемайки всичко, разбира се) трябваше да ме убеди, че в един нормален дом, с две деца, никога не трябва да се остава съвсем без пари.

— Сто-двеста лева няма да построят къщата, нито ще я развалят, нали? Защо винаги, ама задължително винаги, не стоят поне стотина лева за резерва?

— Не, сто, а петстотин ще има — казах аз убедено. — Винаги. Отделени, все едно, че ги няма. Ей за такива случаи. За всеки случай.

Ние всъщност нямахме спор, разбирахме се, както обикновено. Но това не оправяше нещата, защото не знаехме как и къде ще посрещнем Новата година. Ако останехме тук, непременно щяха да дойдат приятели; не можехме да ги посрещнем както трябва. А ако заминем на село при вашите? — попита тя. — Ще им направим, както винаги, такава гюрултия, казах, че можем да уморим стареца. Знаеш, че не е добре човекът. Нали им писахме. Щом не се обаждат...

Тя въздъхна, погледна в прозореца, зад който със слънчевобяла приветливост ни махаха чаршафите, гащичките и ризките на децата, после ме погледна мене — както когато нямахме ни дом, ни деца и чаршафи и вместо тях ни махаха със слънчевобяла приветливост само облаците, далечните; засмя се жена ми с дълбоките си кафяви очи и без да каже нито дума, отиде да ми направи кафе.

Какъв идиот съм, помислих с рязко облекчение, докато чаках кафето да стане. Колко парà мина през мене и да се окажа отново така (приличен човек, четиричленно семейство), както и на най-бедния не прилича пред една Нова година. Какво съм мислил? Какво е това вечно упование, с което тъй щастливо, та даже и лекомислено, си тече до ден-днешен животът ми? Дърт и глупав оптимист. Всички накрая излизат по-умни от мене. Особено онези, които на нищо не вярват. Които не са усетили думата „упование“ вътре в душата си и сега — и занапред — ще се оправят сами. Подозрителните. Скептичните. Предварително състарените от живота.

Загледан в лимонената малка елха, замислен за баща ми, който в пределната възраст полека си отиваше, открих внезапно и с един дълбок, ужасен писък в мене, че той, разбира се, баща ми, е бил моето упование винаги и че затуй сега (в глупавата, малка, но тъй болезнена безизходица пред прага на Новата година) се мразя. Отгледан от майка ми и от баща ми така, както се опитах да отгледам лимона, бях някак

си отраснал. Заякнал. Нормален и здрав. И по моите клони имаше две лимончета (макар още зеленки) — какво, господи, имаше страшно?

Глупаво, не страшно; човек не е лимон — да чака други да го поливат; той не е растение; той е животно; а лично аз се оказах просто един дърт глезльо, който е и глупав, щом не е разбрал, че вечното упование в бащата и майката не може да бъде наистина вечно — такава беше речта ми, докато пиех кафето полека, загледан в кафявите очи срещу мене.

Малкото наше лимонче извика отдолу, че има писмо от баба и ние му извикахме да го донесе горе веднага. Докато чакахме, си мислехме как трябва отсега да почна да им обяснявам, че те не са лимончета, а човеци. Че няма да има кой вечно да ги полива. Че трябва сами да се учат да съществуват, че всички родители един ден си отиват, и тъй нататък; казах част от това на жена ми, но тя слушаше с по-голям интерес стъпките на сина си, който носеше писмото.

Мамините,

Нощес май за пръв път през живота си почувствах толкоз страх и слабост, татко ви ме буди и вика, че умира. Прильгах го, заспа, след десет минути пак ме вика, пак умира. Може и да не му беше добре, че вената му се разкъсала от инжекциите, кара ме да му приготвям дрехите за погребение, да ги види. Приготвих му ги, какво да правя. Как да е, с „ох“ и „ах“, се съмна. Отивам си, вика той, това е, няма да се плашиш, нали един ден все трябва човек да си отиде. И тогаз донесоха писмото ви. Чета го аз, чета му, че се чудите дали да идвате, или да не идвате, и като го погледнах — станал от леглото. Ухилил се до ушите и вика: „Я да махаш тези умиралски дрипи и да вървиш да купиш една пуйка. С какво ще ги посрещаме, а?“ Тръгна из стаята, приказва, очите му светнали. Прави планове, като се съберем по-близо в новата къща, как щял да гледа трийсет пуйки, прасета, взе да чертае модерна кочина, не се спира. Значи, вика, ние не сме баш забравени и изоставени двама старци, народът си идва, тръгвай за пуйка, че да не взема сопата... Какво повече да ви пиша. Чакаме ви и няма да ви

пуснем да светнете пак за един ден само, а ще постоите, нали децата имат ваканция, че да се порадваме и ние.

Много здраве, целува ви майка.

Отстрани на листа:

А, и едни шушони да ми купите, трийсет и осми номер, че тука няма.

Прочетох го на глас и когато вдигнах очи, жена ми беше станала права.

— Да стягам ли багажа?

— Веднага — казах аз, докато се удивлявах как е възможно за две минути мрачното да стане толкова светло, а неизбежното да избяга безследно. — Ами сега пък няма подарък за старците, така ли ще им идем, с празни ръце?

— А това лошо ли е? — каза жена ми, като грабна лимоновото дръвче и започна да му увива саксията в разни шарени станиоли. — И подарък, и елха, и ще му се радват наистина.

Половин час по-късно четиримата бяхме в колата — весели, шумни и възбудени — по пътя на вечното упование, който път — господи, как не съм забелязал! — бил двупосочен.

В бързината и в радостта от тази мисъл дори забравихме да приберем чаршафите от терасата. Но когато се сетихме, даже и жена ми не съжаляваше.

Защото те, предметите и парите, никога не са били и никога не могат да бъдат по-важни от самите нас.

Тъй както на едно лимоново дръвче съвсем не му е нужна бира „Радебергер“ и никакви особени указания, а просто вечното, великото упование под слънцето — в собствените му корени и плодове.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.